

Poruchy příjmu potravy

Historie a definice poruch příjmu potravy (“PPP”)

- Porucha příjmu potravy je onemocněním velmi starým, popisy této choroby se najdou v dávné historii, nejznámější osobností, která údajně trpěla mentální anorexií, byla rakouská císařovna Sisi (Alžběta Bavorská 1837 - 1898)
- poprvé byla nemoc - mentální anorexie popsána v r. 1694 britským lékařem R. Mortonem, vymezena v roce 1868, termín mentální bulimie poprvé použil G. Russel v roce 1979 k označení zvláštní varianty mentální anorexie
- spektrum poruch vyznačujících se patologickým jídelním chováním a vnímáním vlastního těla s mnoha dalšími somatickými, psychologickými a sociálními následky
- PPP jsou psychiatrická onemocnění charakterizovaná nenormálními nebo narušenými stravovacími a jídelními zvyklostmi - od nevyhraněných forem nezdravého stravování nebo záchvatovitého přejídání k vyhraněným obrazům anorexie nebo bulimie
- společným rysem PPP je strach z tloušťky, sledování tělesné váhy a nerealistické vnímání vlastní postavy.

PPP

- **Mezi PPP jsou řazeny:**
- mentální anorexie (atypická mentální anorexie - klinicky velmi podobný obraz)
- mentální bulimie (atypická mentální bulimie)
- psychogenní přejídání, některé formy nočního přejídání
- pika neorganického původu u dospělých
- psychogenní ztráta chuti k jídlu
- v dětském a adolescentním věku je k nim pak řazena emoční porucha spojená s vyhýbáním se jídlu, syndrom vybíravosti v jídle
- syndrom pervazivního odmítání
- **nové formy PPP nezařazené do Mezinárodní klasifikace nemocí:**
  - orthorexie
  - Bigorexie

Mentální anorexie

- (anorexia nervosa, z řečtiny an – zbavení, nedostatek; orexis – chuť)
- restriktivní forma (resp.purgativní) poruchy příjmu potravy charakterizovaná ubýváním na váze, které je úmyslné a udržované
- **Diagnostická kritéria dle MKN-10 (1992):**
  - tělesná váha je nejméně 15 % pod předpokládanou, ať byla snížena nebo jí nebylo nikdy dosaženo (BMI je pod 17,5)
  - snížení váhy si způsobuje pacient sám, drží diety nebo po jídle zvrací, nadměrně cvičí, užívá anorektika nebo laxativa, diuretika
  - specifickou psychopatologií je strach z tloušťky, váhy a zkreslená představa o vlastním těle, která má charakter ovládaného myšlení
  - endokrinní porucha zahrnující hypotalamo - gonádovou osu (podvěsek mozkový - pohlavní žlázy), která se projevuje u žen jako amenorea a u muže jako ztráta sexuálního zájmu nebo potence
  - pokud nemoc začne před pubertou, jsou projevy opožděny nebo zastaveny, po uzdravení dochází k normálnímu dokončení puberty, je však opožděna menarche
  - *Kazuistika č. 1 viz: J. PRAŠKO, K. LÁTALOVÁ, A. TICHÁČKOVÁ, L. STÁRKOVÁ. Klinická psychiatrie, 2011, ISBN: 978-80-87323-00-7*
- <https://edu.ceskatelevize.cz/video/7224-pribehy-anorexie>

Mentální anorexie - epidemiologie

- Prevalence u adolescentních a mladých žen 0,5–1 %
- poměr dívky:chlapci je 1:10 - 1:20
- dříve se toto onemocnění typicky objevovalo u dívek a žen ve věku 15–30 let, u dívek intelektově nadprůměrných, pocházejících ze středních a vyšších vrstev
- dnes se onemocnění objevuje bez omezení věkem, popsán je vznik onemocnění v raném školním věku (12 let) stejně tak jako vznik onemocnění v dospělém věku (40 let, často výraz obav ze stárnutí), u osobností s intelektem průměrným i podprůměrným a již bez omezení na určité společenské vrstvy
- riziko rozvoje tzv. dysmorphofobie
- *kazuistika č. 2*

Etiopatogeneze

- etiologie je multifaktorální - tzv. psychosomatický model
  - ▶ *biologické faktory*: kortikální dysfunkce (řízení stravovacího chování) a narušené kognitivní funkce
  - ▶ *sociální faktory*: vliv rodiny (obezita v rodině, kritické poznámky, nedostatek empatie, dieta matky, alkoholismus v rodině, týrání, postižena "druhá generace" ...)
  - ▶ *psychologické faktory*: úzkostné, perfekcionistické povahy (pocit podmíněně lásky, černobílé myšlení...), OCD, souvislost se separačním procesem, rozvojem autonomie
  - ▶ *tzv. ego-syntonní nemoc - posilující hrdost a sebedůvěru*
- **Jak anorexie vzniká?**
- kultura zaměřená na štíhlost/ strach z jídla/ vliv rodiny/ genetické riziko/ rizikové povahové rysy (perfekcionismus, nestálost, zranitelnost, puritánství, sebetrestání, puritánství)
- **co anorexie není?**

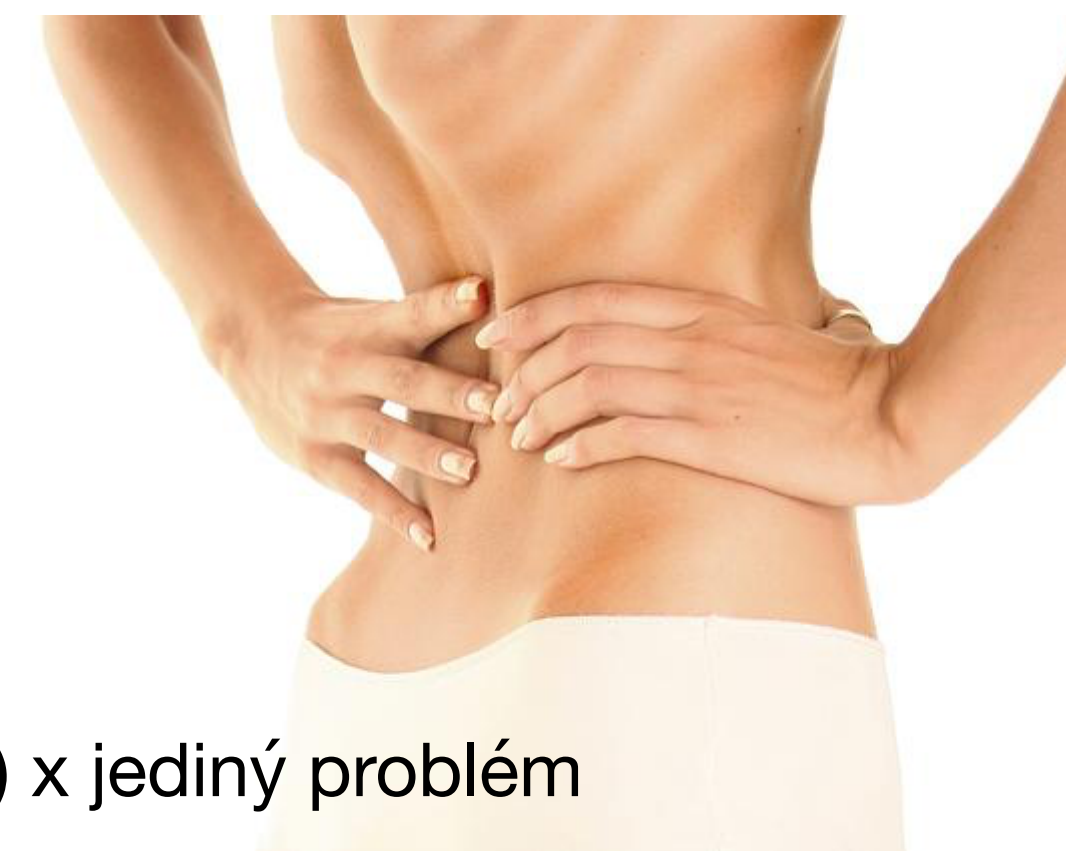
Rizikové faktory a spouštěče

- **rizikové faktory:**

- nízké sebevědomí (pocit méněcennosti), touha po dokonalosti, sebekontrola (emoce na uzdě, asketismus)
- úzkostný attachment dítě-matka
- schopnost adaptace na stres (prožité trauma - zvýšená reaktivita)
- rizikovou skupinou jsou i těhotné ženy a ženy krátce po porodu
- dispozice k preferenci některých jídel, tělesné konstituci - rizika i u zvířat - **thin sow syndrom**
- **vždy více rizikových faktorů najednou**

- **spouštěč:**

- interakce mezi genetickou predispozicí a vlivy prostředí
- traumatizují události (rozvod rodičů, šikana, závislost v rodině, práce au pair, odchod z domova) x jediný problém
- šikana, srovnávání v kolektivu
- stres, kritická poznámka trenéra
- psychosexuální problémy spojené s počátkem dospívání
- adaptace na vývojové pubertální změny (výrazná nespokojenost), konfrontace se sexuálními tématy
- *kazuistika č. 3*

Pochopení poruchy příjmu potravy

- Postiženým dělá dobře hubnutí a omezení potravy - sebevědomí, pozornost
- krátkodobé zlepšení zdr. stavu, zaujetí vlastním vzhledem, tělem v období puberty, hodnocení vzhledu na základě váhy
- anorexie zdánlivě řeší (dává zapomenout) na stresy, utrpení
- uzdravení může představovat hrozbu
- anorexie vytváří pro okolí zmatek - “co jsme udělali špatně?”
- rozporuplné pocity, averze vůči jídlu, neschopnost kontroly nemoci
- tajení nemoci, trvání nemoci 5-6 let

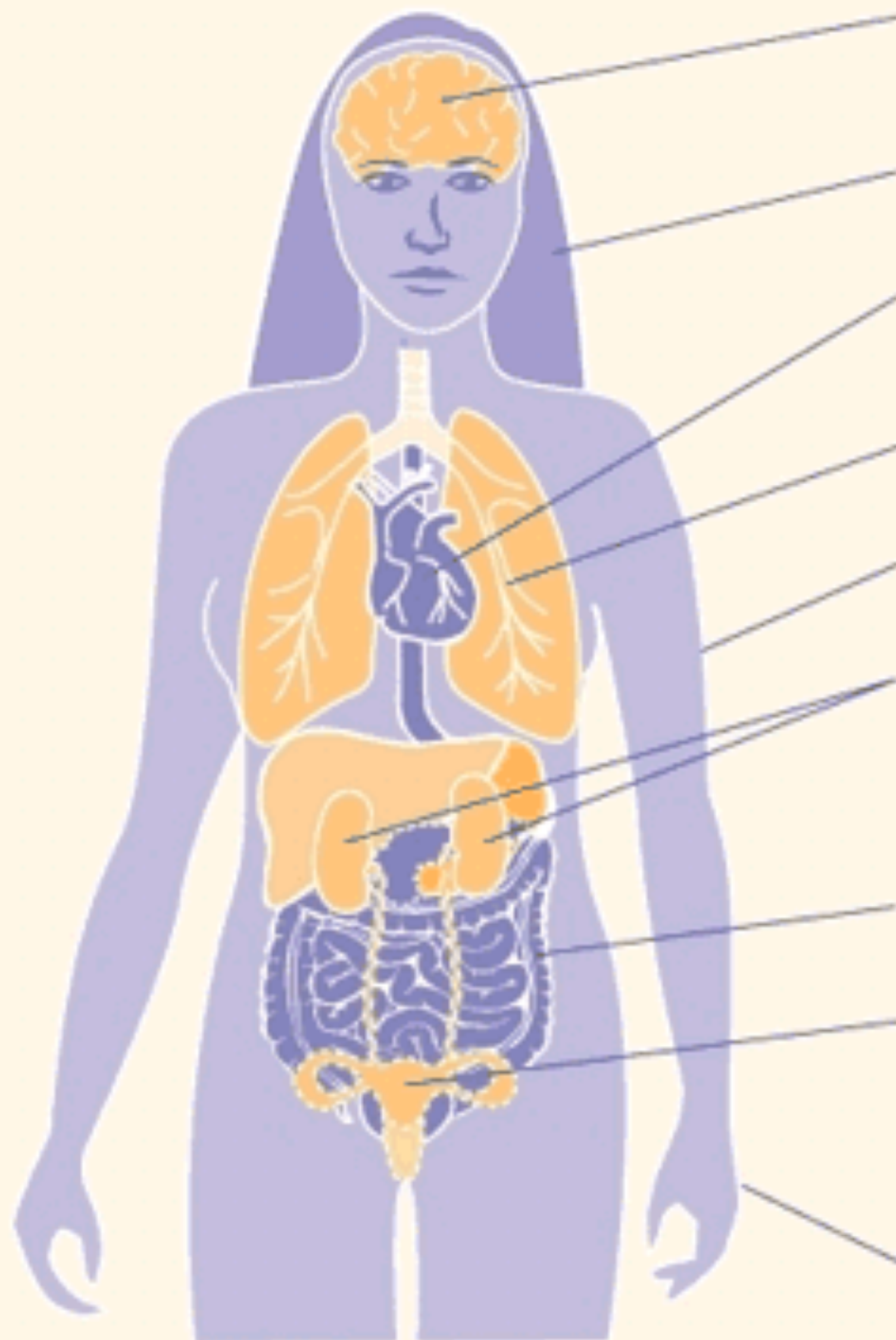
Varovné signály PPP (anorexie)

- Vynechávání některých pokrmů - sladkých a tučných jídel (tzv. zavrhovaná potravin), náhrada za zdravější potraviny
- počítání kalorií, nástup vegetariánství až veganství, vyhýbání se školním jídelnám a společným obědům či večeřím s členy rodiny
- nemocní nesnesou, když se na ně někdo při jídle dívá, při jídle jsou napjatí, strnulí
- s rozvojem onemocnění přichází postupné odmítání stále většího množství jídel, až přijde fáze naprostého hladovění
- změna hmotnosti, sociální izolace, citlivost na chlad....

- **Co je to jíst normálně?**

Jak anorexie napadá celé mé tělo

Mozek a nervová soustava

potíže se soustředěním, strach z růstu hmotnosti, smutek, vznětlivost, náladovost, horší se paměť, pbytek inteligence

Vlasy

slábnou, lámou se, padají

Srdce

nízký krevní tlak, zpomalený tep, bušení na hrudi, selhání srdeční činnosti

Krev

anemie (chudokrevnost), zvýšený cholesterol, snížené množství draslíku (vede k srdečním poruchám)

Svaly a klouby

ochablé svaly, oteklé klouby

Ledviny

ledvinové kameny, selhání ledvin (z nedostatku tekutin)

Tělesné tekutiny

nedostatek draslíku, hořčíku a sodíku
- vede k rozvratu metabolismu

Střeva

zácpa, nadýmání

Hormony

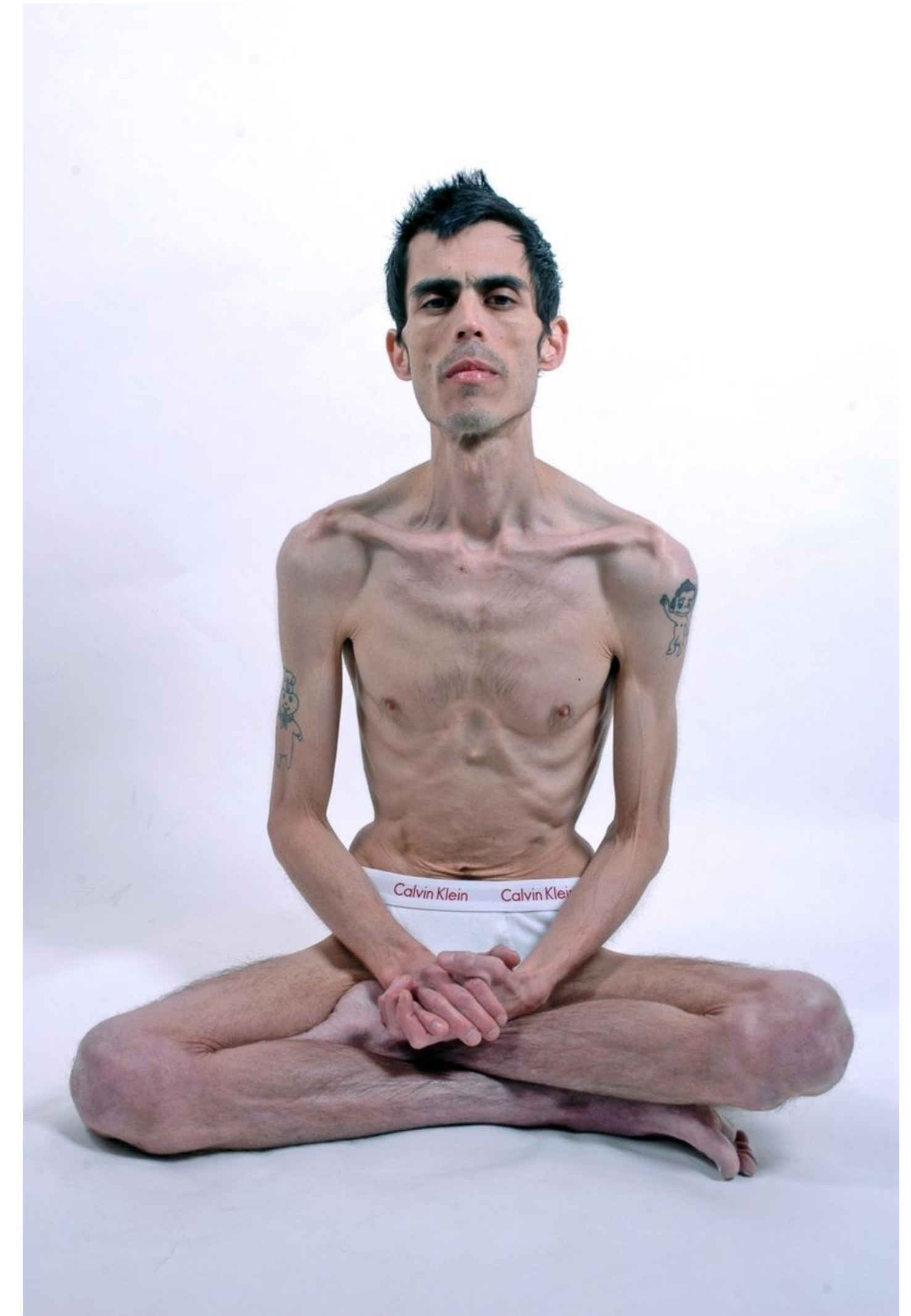
ztráta menstruace, osteoporéza (řidnutí kostí), zpomalení i zastavení tělesného růstu, neplodnost, v případě otěhotnění vysoké riziko potratu, poporodní deprese

Kůže

suchá pleť, snadno se tvoří modřiny, lámavost nehtů, ochlupení po celém těle, pocity chladu

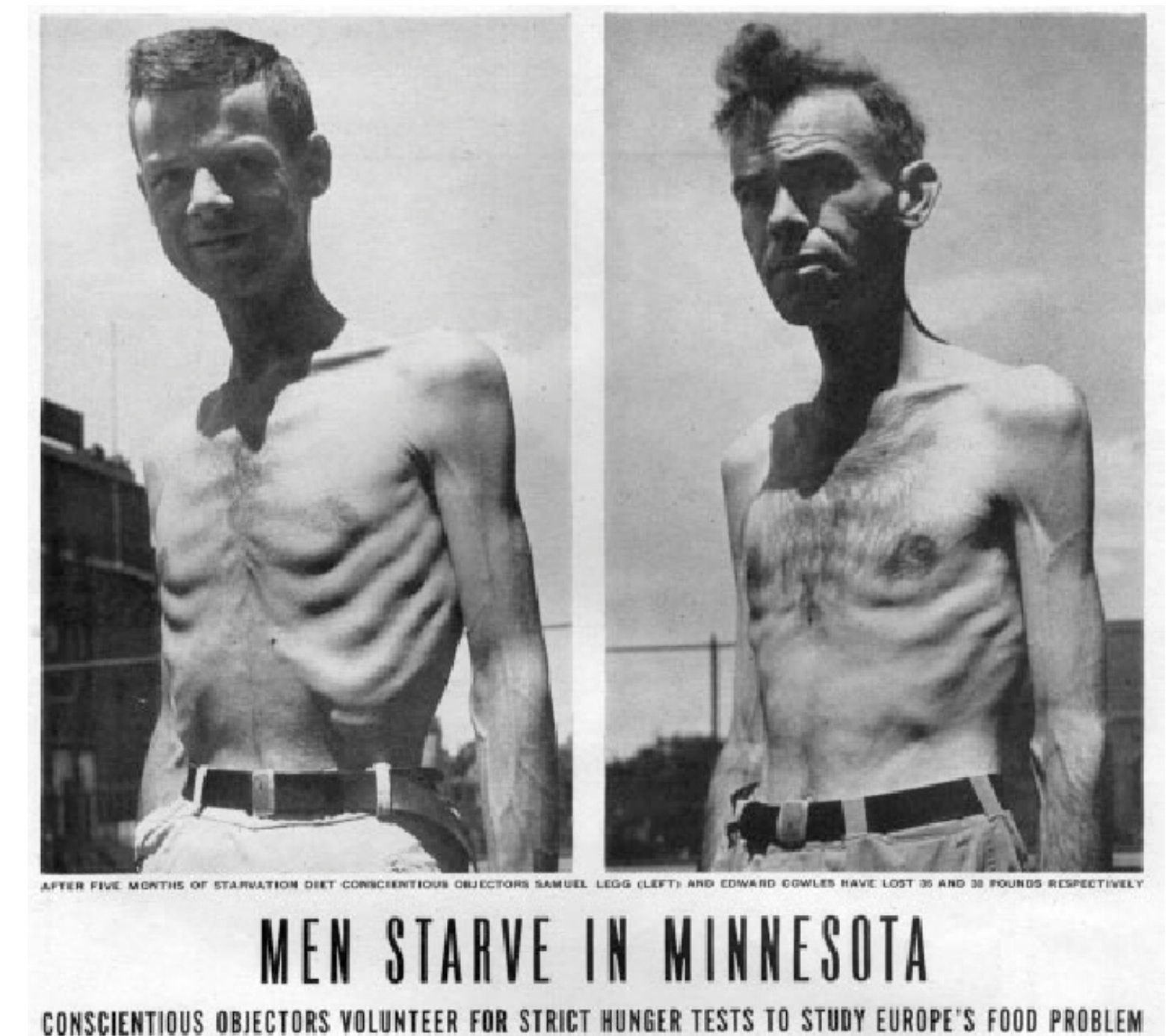
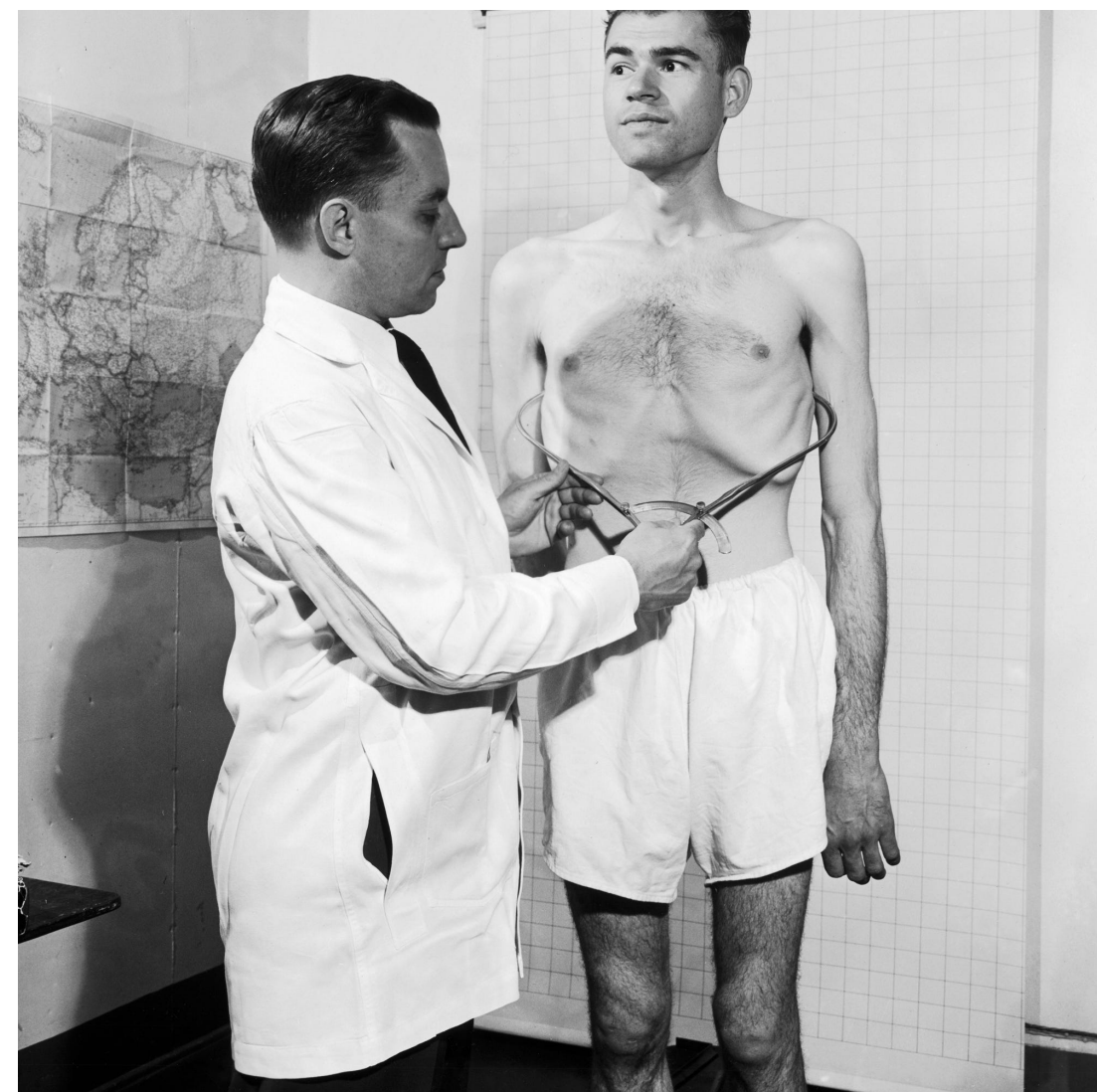
Zdravotní dopady:

- kachexie
- amenorea
- nápadně suchá kůže, kryta nápadným jemným ochlupením (lanugem)
- vypadávání vlasů, zvýšená lomivost nehtů
- porucha termoregulace
- bolesti břicha a zácpa
- arytmie
- komorová tachykardie (náhlá smrt)
- metabolické změny (abúzus laxativ): snížená hladina draslíku, edémy, metabolická alkalóza, dehydratace, zvýšený cholesterol
- anemie
- riziko vzniku neplodnosti

- **psychické dopady:** pocity smutku, změny nálady, osamocení, zoufalství, bezmoci, deprese, nespavost, mírné kognitivní poruchy, sebevražedné sklony...
- nemocní rádi vaří, ale nejí, ztrácí zájem o vše, co se netýká jídla
- pocity hladu a sytosti se stírají

Minnesota Starvation Experiment

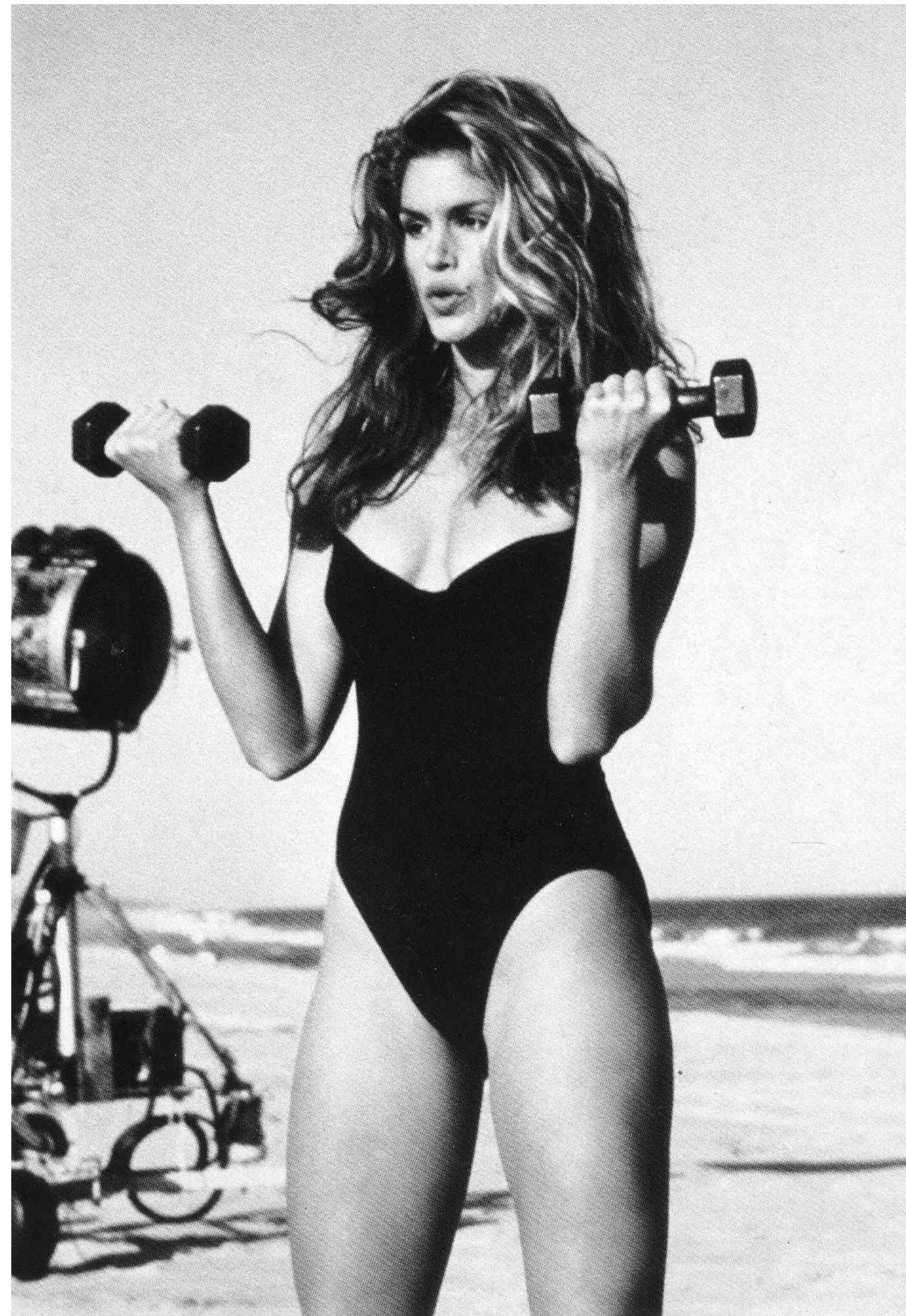
- Longitudiální experimentální studie provedená na Minnesotské univerzitě mezi 19. listopadem 1944 a 20. prosincem 1945.
- Šetření mělo poukázat na fyziologické dopady závažného a dlouhodobého omezení stravy a účinnost dietních rehabilitačních strategií u zdravých mužů.
- Výsledky publikovány 1950 Dr. Ancelem Keysem.

Sociokulturní vlivy současného světa - ideál štíhlosti

- Nezdravé ideály krásy existují odjakživa - podvazování nohou v Číně tzv. lotosové nohy (až do zač. 20. stol.), nošení korzetů (19. stol.), nezdravá pobledlost (19. stol.)
- medializace nezdravé štíhlosti vede k nesprávnému jídelnímu chování
- prostředí se zaměřením na úspěch, výkonnost, štíhlost, sebekontrolu
- mezi rizikové faktory patří i profesní a volnočasové aktivity v oblasti modelingu, tance, baletu, gymnastiky, kde je kladen nepřiměřený důraz na dokonalý vzhled a štíhlost
- <https://edu.ceskatelevize.cz/video/7982-anorexie-u-vrcholovych-sportovcu>

- ideál ženské krásy napříč historií:
- <https://www.youtube.com/watch?v=Xrp0zJZu0a4&t=3s>

- poruchy příjmu potravy & sociální sítě:
  - zvyšují u mladých osob pocit méněcennosti a úzkosti
  - kritičnost x nekritičnost
  - pro-ana blogy - podněcování se ke štíhlosti
  - na sociálních sítích vypadá každý skvěle - iluze
  - srovnávání se s ostatními je cesta bez cíle
- poruchy příjmu potravy & sociální sítě
- odborná pomoc:
  - <http://www.anabell.cz>
  - <https://www.vfn.cz/pacienti/kliniky-ustavy/psychiatricka-klinika/>
- Fakultní nemocnice v Motole - dětská psychiatrická klinika

Prognóza, statistiky

- Péče o pacienty s poruchami příjmu potravy v ČR v letech 2011 - 2017
- https://www.uzis.cz/sites/default/files/knihovna/ai_2018_08_poruchy_prijmu_potravy_2011az2017.pdf
- **prognóza** (Němečková, P. Poruchy příjmu potravy, 2011):
  - 44 % pacientek dosáhne dobré remise, kolem 28 % pacientek dosáhne částečné remise, 24 % chronifikuje
  - u 5 % pacientek je udávána mortalita v důsledku srdeční zástavy, elektrolyzové disbalance, dokonaného suicidia nebo úmrtí na banální infekci
  - prognosticky nepříznivě se jeví extrémní úbytek hmotnosti, prolínání MA s MB (asi 50 % pacientek), nízký socioekonomický statut, anosognozie
  - prognosticky příznivě se jeví začátek MA v raném věku, menší úbytek na váze, kritický postoj.

Léčba anorexie

1. Navázání terapeutického vztahu, motivační terapie
  2. zlepšení hmotnosti, změna patologického myšlení
  3. zlepšení celkového fungování pacientky
- **akutní léčba** - hospitalizace ve specializovaných centrech PPP
  - udržení pacientky při životě, zlepšení somatického stavu
  - necelá polovina pacientek se chce uzdravit, třetina váhá a zbytek se uzdravit nechce (nemoc jim vyhovuje, ego - syntonní)
  - **pokračovací léčba** - “terapie šitá na míru” - např. stanovení přesné a akceptovatelné cílové hmotnosti
  - rodinné terapie/interpersonální terapie/ kognitivně behaviorální terapie/ body image terapie/ dlouhodobé podávání antidepresiv (zmírňují úzkost a chrání před recidivou, farmakoterapie je doporučována pouze u pacientů, kde jde o život ohrožující stavy nebo u atypických forem onemocnění nebo tam, kde je přítomna komorbidní depresivní porucha)
  - svépomocné skupiny
  - **ukončení léčby** (cca 5 let) - BMI nad 19, obnova menstruačního cyklu, zlepšení celkového fungování, mnohdy celoživotní terapie
  - anorexie je nemoc multifaktoriální - průsečík vnitřního a vnějšího svět dívky —) léčba náročná a mnohdy neúspěšná
  - spolupráce řady odborníků (nenechat léčbu na rodině)

Mentální bulimie

- Bulimia nervosa - popsána koncem 50. let min. stol. jako součást chování obézních jedinců, v 60./70. letech potom jako průvodní jev některých forem MA
- 1979 - definována G. Rusellem samostatná diagnóza 1987
- v současnosti samostatná porucha definovaná podle **MKN-10 (1992):**
- neustálé se zabývání jídlem, neodolatelná touha po jídle a epizody přejídání s konzumací velkých dávek jídla během krátké doby
- snaha potlačit výkrmný účinek jídla jedním (nebo více) z následujících způsobů: vyprovokované zvracení, zneužívání laxativ, střídavými obdobími hladovění, užívání anorektik, diuretik, tyreoidálních preparátů, u diabetických pacientů může dojít k úmyslnému zanedbání inzulínové léčby
- psychopatologie - chorobný strach z tloušťky provázený snahou snížit váhu na nižší než byla váha premorbidní
- atypická mentální bulimie
- purgativní x nepurgativní typ

Mentální bulimie - epidemiologie, klinický obraz

- Výskyt 1 - 3 % adolescentních dívek a žen (poměr ženy:muži je 1:10)
- incidence pravděpodobně reálně vyšší - často pacient problematiku neřeší skrz lékaře (zejména muži)
- **klinický obraz:** nepřekonatelné puzení ke konzumaci jídla
  - během epizody záchvatovitého přejídání má dotyčná osoba pocit, že nemůže přestat přijímat potravu ani ovládat (kontrolovat) zkonsumované množství jídla
  - náhodně zvolená / připravená strava
  - epizoda ukončena objevením bolesti vlivem dilatace žaludku/ spontánně vyvolaným zvracením (kompenzační chování)
  - kazuistika č. 1

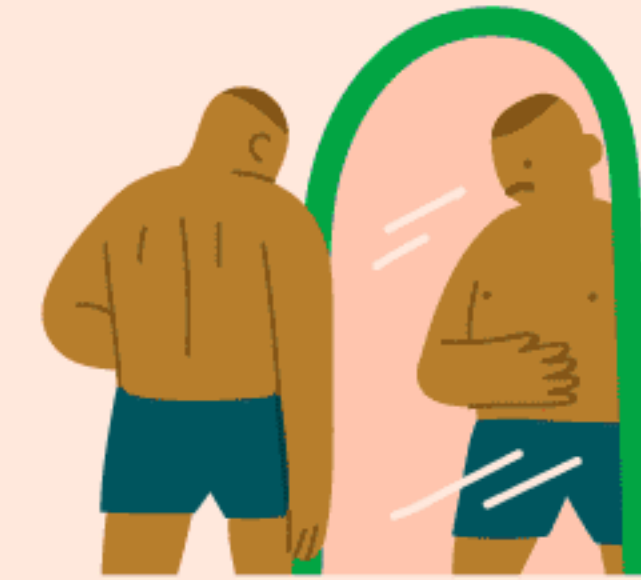
Common Symptoms of Bulimia

Eating a significant amount of food in a limited time (binging)

Experiencing feelings of guilt, shame, or anxiety after eating

Preoccupation with body weight or shape

Purging food from the body after eating

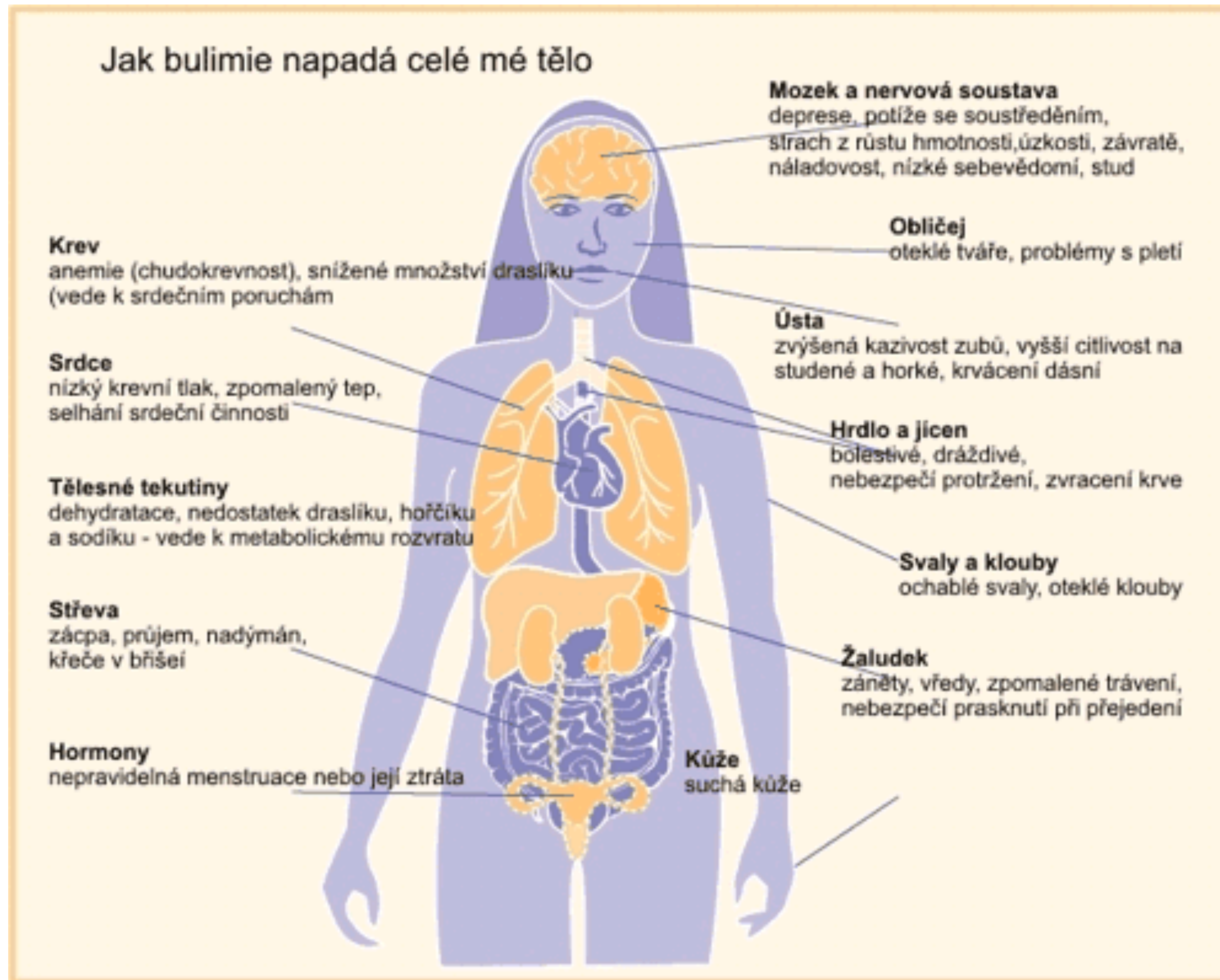
Use of diet pills or diuretics to control weight

Excessive exercise to prevent weight gain

- před epizodou se může objevit pocit smutku, samoty, deprese, úzkostný stav
- po epizodě následuje pocit viny, selhání, autoagresivní jednání, asociální projevy - krádeže peněz, jídla
- častý výskyt v komorbiditě s emočně nestabilní (hraniční) poruchou osobnosti, se závislostí na alkoholu či drogách (častější než u MA), časté sebepoškozování a suicidální pokusy typu intoxikace
- **psychologické faktory:**
  - nedostatečná sebeúcta
  - impulzivita, nízká sebekontrola
  - emoční nestabilita, chaotičnost (x anorexie), chaotické rodinné zázemí, nedůsledná výchova
  - “rizikové matky” a “rizikovní otcové”
  - ego - dystonní nemoc (x anorexie) - “podkopává” sebedůvěru a hrdost (častější vyhledání léčby)
- **rizikové faktory:**
  - biologické faktory, psychologické faktory, rodinné faktory, sociokulturní faktory
  - vztah (“attachment”) mezi dítětem - matkou (u MB ambivalentní připoutání, rodinné uspořádání více chaotické)
  - alkoholismus nebo obezita v rodině
  - deficit v rodičovské péči v dětství spojený se spory a neshodou v rodině, zanedbáváním a fyzickým nebo sexuálním zneužíváním (konfrontace se sexuálními tématy)
  - v souvislosti s rozvojem PPP je poukazováno na nadměrně vysoká očekávání a kritičnost rodičů, nedostatek péče a empatie
  - kazuistika č. 2
  - <https://edu.ceskatelevize.cz/video/10939-poruchy-prijmu-potravy-ideal-krasy?vsrc=video&vsrcid=mentalni-anorexie&backlink=aywbd>

Zdravotní dopady mentální bulimie

Jak rozpoznat mentální bulimii

- Kruh - přejídání - výčitky - zvracení - frustrace
- Podobně jako u mentální anorexie se mentální bulimie projevuje příznaky vystupňovaných diet, nadměrného zájmu o jídlo a tělesné proporce, **mění se jídelníček a jídelní režim**
- mění se jídelní tempo a chování dítěte - bulimičtí pacienti se sice jídlu také někdy vyhýbají, když se však rozhodnou jíst, **jedí příliš rychle a hltají, pijí mnoho tekutin**
- snadno **přecházejí od slaného ke sladkému a naopak**
- **sklon jídlo ukryvat**, nosit si ho do pokoje, kombinovat nezvyklé potraviny
- přílišné zaobírání se postavou a tělesnou hmotností, možné známky **sebepoškození** (modřiny, slabé řezné rány nebo spáleniny od cigarety)
- časté **podráždění a depresivní nálady**
- dokáží hodiny mluvit o tom, jak se cítí nafouklé, probírat jídelníček a svoje pocity, které vnímají zkresleně
- po jídle následuje často **odbíhání na toaletu nebo do koupelny**
- mezi viditelné důsledky zvracení patří **otoky slinných žláz pod čelistí**, které umocňují dojem opuchlého obličeje, narušení rovnováhy tělesných tekutin a solí v souvislosti se zvracením může vést až ke křečím, závratím nebo ztrátě vědomí.
- (Krch, Bulimie, jak bojovat s přejídáním, 2008)

Léčba mentální bulimie

- Cíle léčby:

1. navázání terapeutického vztahu

2. úprava stravovacích zvyklostí, odstranění kompenzatorních mechanismů a změna obsahu myšlení

3. zlepšení celkového fungování

- **akutní léčba:** ambulantní forma, většinou bez nutnosti hospitalizace, zhodnocení dalších okolností jako je osobnost, psychosexuální problémy, vlivy prostředí...
- doporučována farmakoterapie - zlepšení depresivních příznaků, snížení míry impulzivity, redukce úzkostného napětí
- **pokračovací léčba:** *“terapie šitá na míru”/ body image terapie/ dialektická behaviorální terapie* - psychoterapie pro ženy trpící hraniční poruchou osobnosti, která zahrnuje behaviorální a kognitivní techniky (skupinový trénink, nácvik řešení problémů, individuální psychoterapii, cílem je eliminovat suicidiální riziko a změnit chování, které ovlivňuje kvalitu jejího života)
- **ukončení léčby:** normalizace stravovacích návyků, vymizení záchvatovitého přejídání

Další PPP

- **Záchvatové přejídání** (BED, binge-eating disorder) psychogenní přejídání: vyznačuje se záchvaty přejídání, kdy postižený během určité doby (např. dvou hodin) zhltná velké množství jídla
- psychogenní přejídání se projevuje jakožto reakce na stresovou situaci, která může být negativní i pozitivní, např. úmrtí blízkého nebo naopak narozeniny či svatba
- tyto pocity jsou částečně kompenzovány nárazovou konzumací
- většinou toho zkonsumuje výrazně více, než by během podobné doby a v podobné situaci snědli jiní lidé
- postižený jí výrazně rychleji než obvykle, s jídlem pokračuje až do nepříjemného pocitu přejedení, a to nezávisle na pocitu hladu
- pocit znechucení nad sebou samým, sklíčenost a pocity viny po záchvatu přejídání
- při dlouhodobém průběhu může vést k jiným poruchám příjmu potravy nebo k **obezitě**, narušuje společenský život postiženého
- dlouhodobé záchvatové přejídání vede ke snížení hladiny dopaminu, což má za následek ztíženou schopnost dosažení odměny a pocitu uspokojení.
- prevalence u zdravé populace ve 2 % a u obézních více jak ve 20 %
- kazuistika č. 3

BINGE EATING

Warnings:

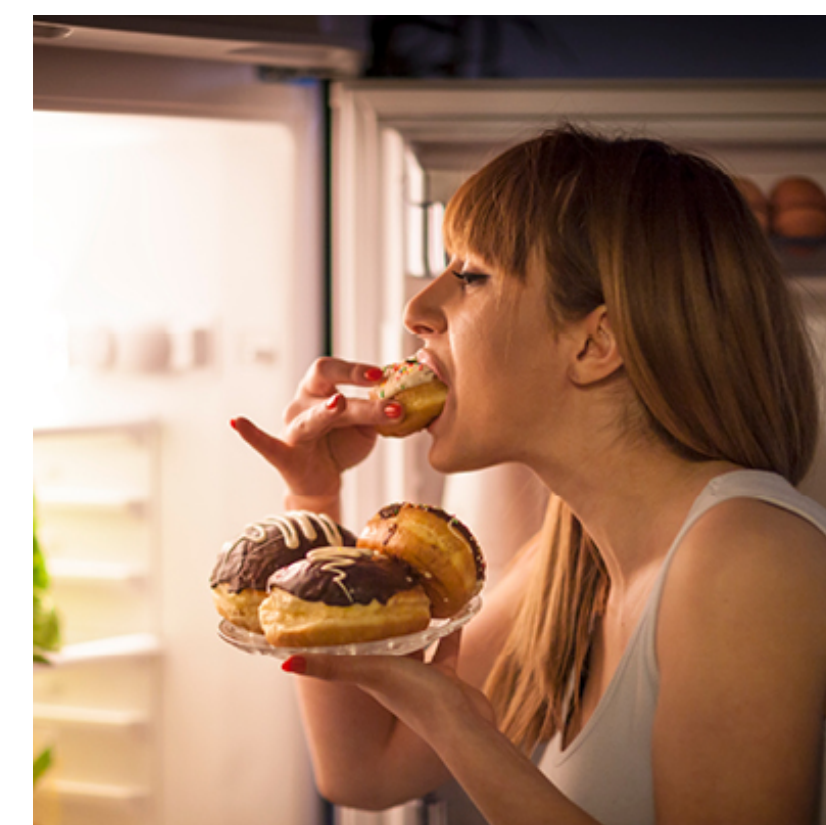
- Stealing or hoarding food
- Uncomfortable eating around others
- Diets frequently

Symptoms:

- Fluctuations in weight, up and down
- Stomach cramps, constipation, acid reflux
- Difficulty in concentration

Consequences:

- Weight Cycling
- Clinical Obesity
- Bulimia Nervosa

Další PPP

• Syndrom vybíravosti v jídle

- Vyskytuje se u osmi až dvanáctiletých dětí, častěji chlapců, kteří obvykle jedí jen několik druhů potravin a ostatní odmítají
- důsledkem bývají konflikty v rodině a problémy s adaptací v cizím prostředí (komplikace pro zdravou výživu)
- znaky: omezený příjem potravin, psychosociální problémy, bez úbytku hmotnosti
- s nástupem puberty často spontánně vymizí

• syndrom pervazivního odmítání

- odmítání jídla, pití, mluvení, chůze, péče o sebe, častější je u dívek ve věku 8–14 let, je nutno vyloučit psychotraumatizující události (posttraumatická stresová porucha), může skončit pervazivním odmítavým stavem, tj. pacient leží v posteli, nekomunikuje, nejí

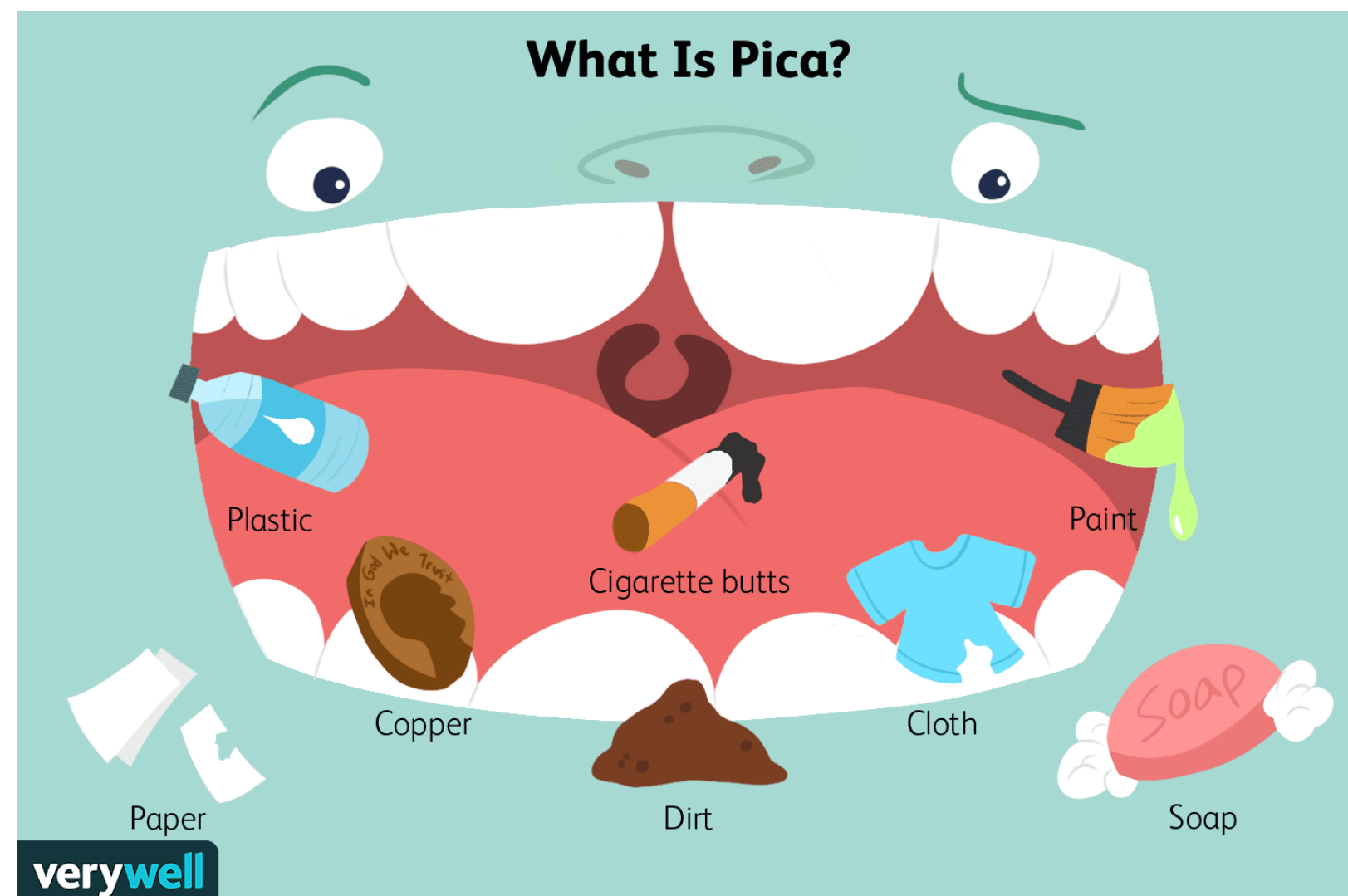
• emoční porucha spojená s vyhýbáním se jídlu

- porucha na pomezí mentální anorexie a emoční poruchy v dětství - vyhýbání se jídlu, úbytek hmotnosti, jako důvod k tomuto jídelnímu chování je uváděn strach z nákazy špatným jídlem, strach z nevolnosti, ze zadušení, pozvracení, často jsou uváděny bolesti břicha po požití jídla.
- poruchy nálady, nepřítomnost poruchy percepce vlastního těla

Další PPP

- **Syndrom nočního jedlivity (NES)** - poprvé popsán v r. 1955 - dva subtypy:
- **syndrom nočního jedlivity**, u něhož je primární PPP - pacient si je vědom svého nočního přejídání
- pacient se několikrát během noci probudí a není schopen usnout, dokud něco nesní
- porce jídla jsou zpravidla značně kalorické a jejich složení nezdravé, záchvaty není pacient schopen svou vůlí ovládnout
- biologické, genetické a emoční faktory - u **NES** je největší význam připisován stresu, jako další činitelé jsou uváděny deprese, úzkosti, poruchy mezosobních vztahů, nuda, dlouhodobá dieta
- **syndrom poruchy spánku s nočním jedlivitím**, u něhož je primární porucha spánku (parasomnie)
- noční jedlivity se vymyká kontrole a je doprovázeno jinými psychickými poruchami a četnými hormonálními a neurotransmiterovými změnami
- pacient jedná v noci ve stavu porušeného vědomí a na své chování se druhý den nepamatuje nebo jen útržkovitě
- **infantilní mentální anorexie** - vychází z modelu separačně individuálního procesu
- vyskytuje se především v batolecím věku (6. měsíc až 3. rok), kdy dítě odmítá jíst a rodiče ho do jídla nutí
- patrná je malnutrice bez somatické příčiny
- Syndrom nočního jedlivity Faltus F., ,Čes. a slov. Psychiat., 103, 2007, No. 6, pp. 291–296.

- **pika neorganického původu u dospělých:** požívání látek, které nejsou určeny k jídlu - bez nutriční hodnoty - vlasy, ostré předměty, hlína, kamínky...
- riziko poškození trávicí trubice, vznik bezoáru, otrava těžkými kovy, infekce, nákaza parazity...
- častá u dětí (absence důležitého prvku v organismu x psychiatrická příčina)
- **infantilní ruminační porucha:** projevující se opakovanou regurgitací potravy bez nauzey, žvýkání a znovupolykání potravy provází pocity libosti, bývá častá u mentálně retardovaných, deprivovaných dětí, může být známkou dysfunkční, konfliktní rodiny, ale může mít i organickou příčinu.

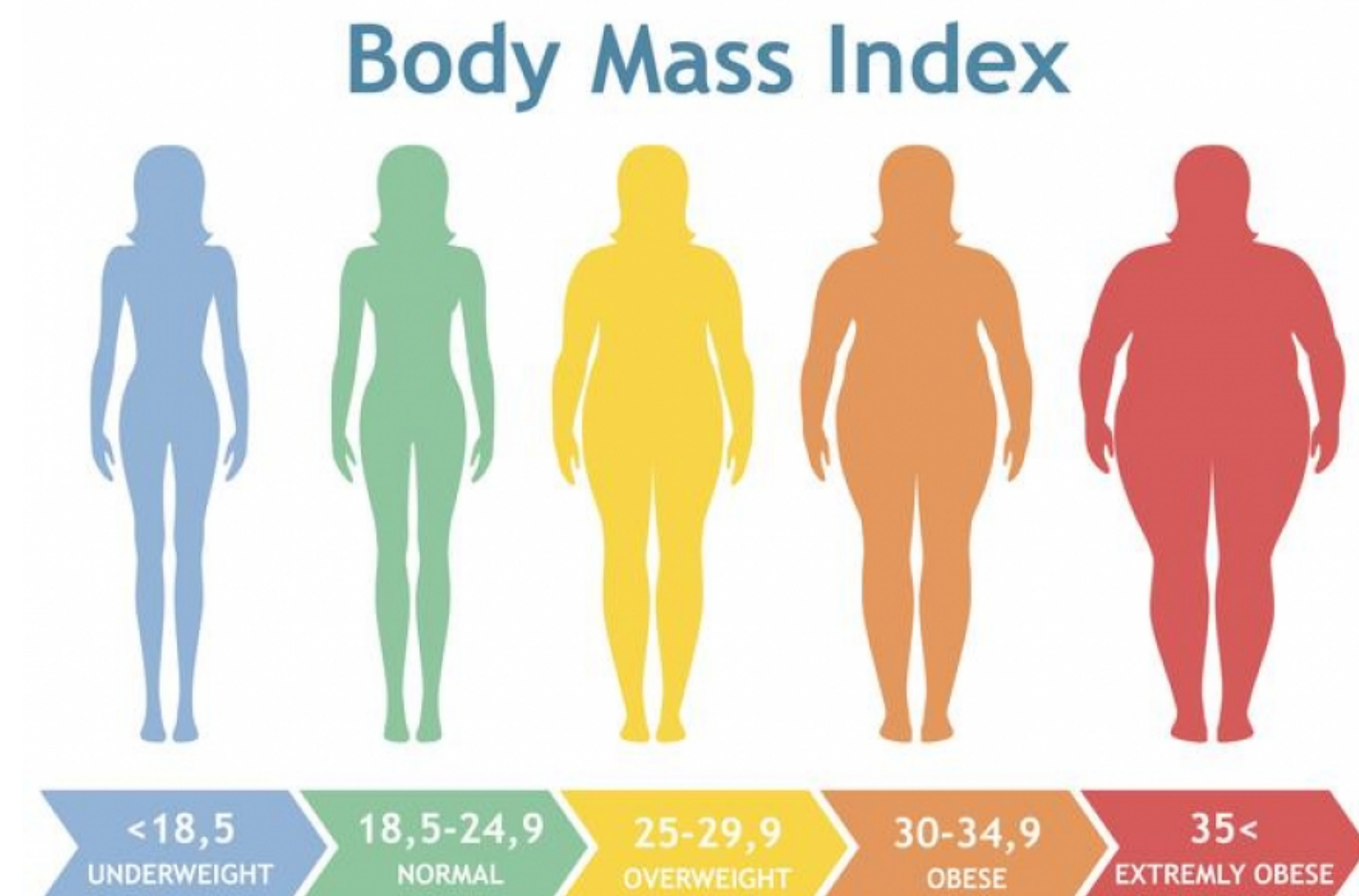
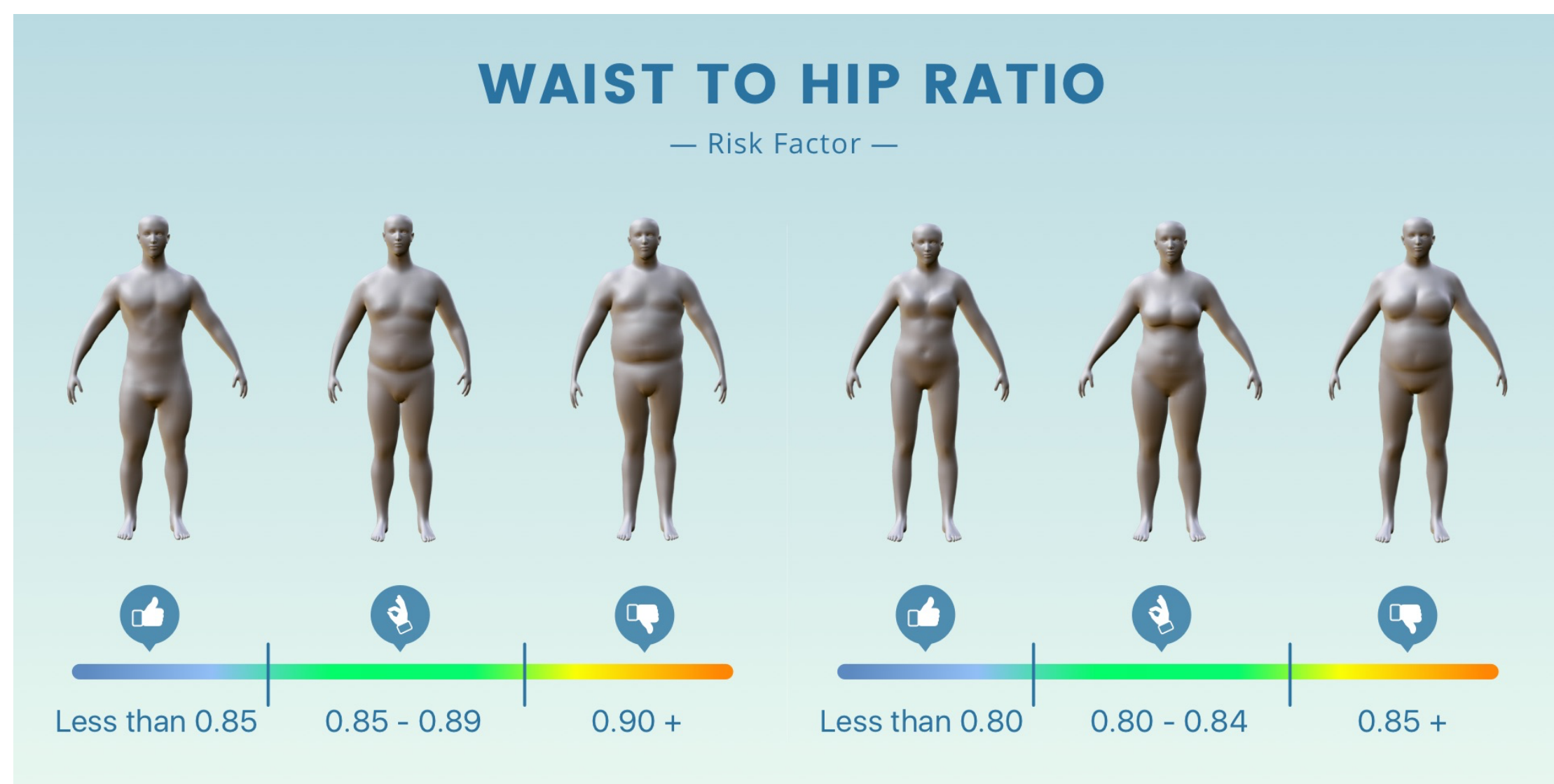

Nadváha a obezita

- Obezita je definována nadměrným uložením tuku v organismu, podíl tuku v organismu je v normě žen mezi 25–30 %, u mužů mezi 20–25 %
- nezdravá výživa - zvyšuje výskyt chronických neinfekčních onemocnění v populaci, nadměrný energ. příjem x nedostatečný příjem
- **onemocnění související s obezitou:**
- trávicí trakt a jaterní potíže: gastroezofageální reflux, tvorba žlučových kamenů, pankreatitida (zánět slinivky břišní, hiátová hernie, kýla, jaterní steatóza - „ztučnění“ jater
- kardiovaskulární systém: vysoký tlak, ischemická choroba srdeční, infarkt myokardu, arytmie, cévní mozkové příhody
- nádorová onemocnění: tlustého střeva a konečníku, dělohy a vaječníků, prsu, žlučníku, žlučových cest, pankreatu, jater...
- pohybový aparát: zátěž kloubů a páteře, zejména kloubů dolních končetin, kyčlí
- kožní komplikace: ekzém, strie, celulitida, hypertrichóza, nadměrné pocení
- gynekologické komplikace: poruchy cyklu
- parametr rozvoje tzv. **metabolického syndromu**
- **psychosociální komplikace:** diskriminace ve společnosti, malé sebevědomí, deprese, úzkost, poruchy příjmu potravy
- stigmatizace obezity x normalizace obezity

Nadváha a obezita

- nadváha a obezita - orientační **ukazatel BMI (Queteletův index)** = hmotnost (kg) / výška (m)²
- další kritérium nadváhy - tzv. abdominální obezita - **ukazatel WHR (waist/hip ratio) & obvod pasu**
- vysoce rizikový z hlediska výskytu onemocnění je zejména tzv. **androidní typ obezity** související s hromaděním tukové tkáně především v oblasti břicha
- **androidní** typ obezity způsobuje vyšší riziko výskytu kardiovaskulárních onemocnění a diabetu II. typu
- druhým méně rizikovým typem obezity je typ **gynoidní**, kdy dochází k ukládání tuků převážně v oblasti stehen a hýždí

Výživová doporučení

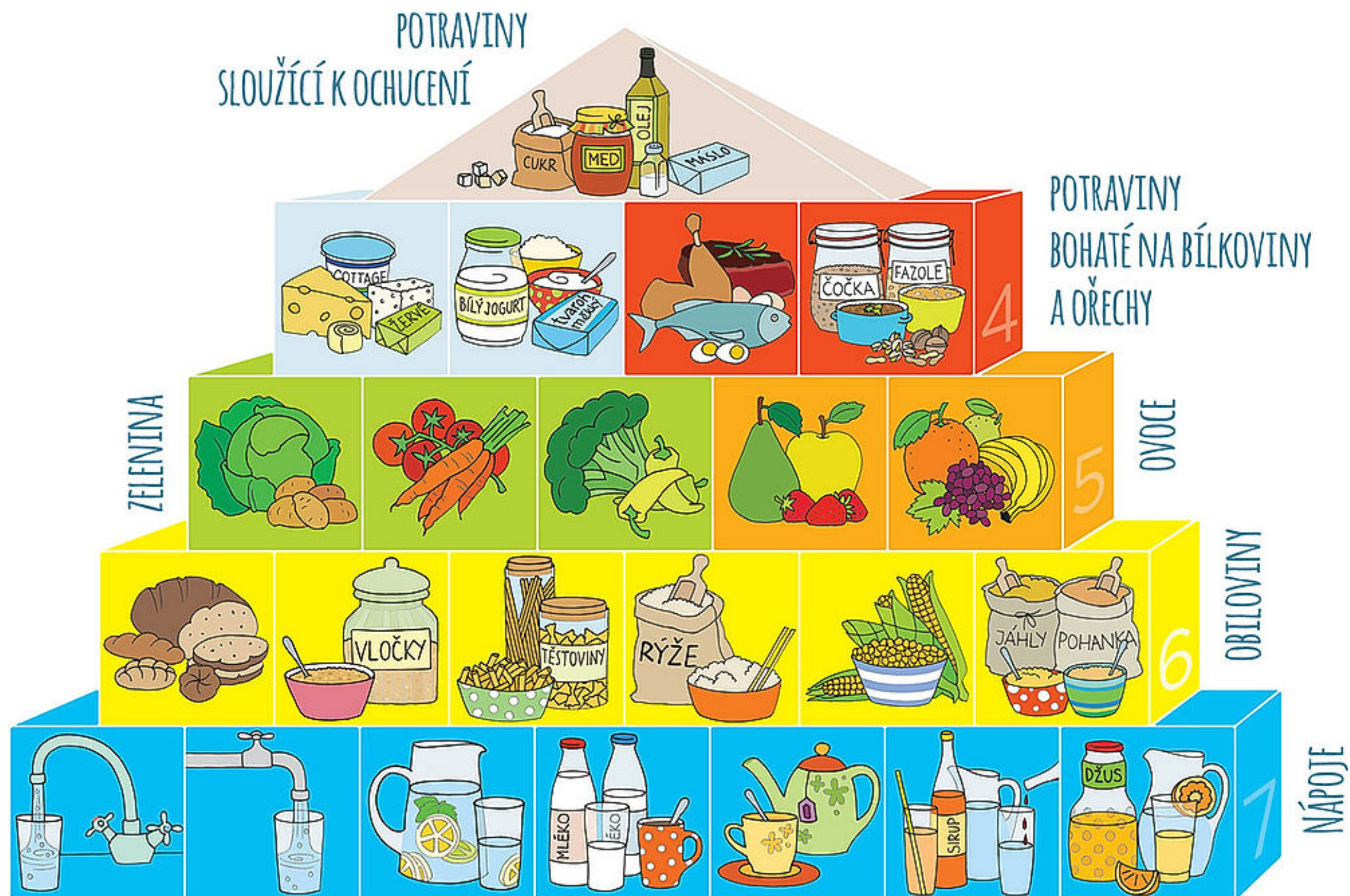

- WHO uvádí, že 80 % případů nemocí srdce, cévních mozkových příhod, diabetu mellitu 2. typu a 40 % případů nádorových onemocnění by bylo možno předejít, pokud by se vyloučily rizikové faktory životního stylu (zejm. výživa)
- výživová doporučení WHO pro oblast Evropy - dospělou populaci, seniorskou populaci a *dětskou populaci* do 18 let věku

Česká potravinová pyramida

- › jezte pestrou stravu rozloženou do celého dne
- › zvyšte spotřebu zeleniny a ovoce na 600 g denně (400 g zeleniny, 200 g ovoce)
- › denně konzumujte nejméně 2 l tekutin, přednost dávejte vodě
- › nezapomínejte na pravidelnou denní konzumaci mléčných výrobků, nejlépe zakysaných
- › na teplou i studenou kuchyni používejte rostlinné oleje a kvalitní margaríny
- › maso jezte jen libové, bez viditelného tuku
- › omezte smažené pokrmy a vyhýbejte se oplatkám, keksům a sušenkám s náplní a polevou
- › vybírejte si potraviny s nižším obsahem sodíku, nepřisolujte
- › udržujte si optimální tělesnou hmotnost, pravidelně se hýbejte

Další informace a dotazy: www.fzv.cz

Orthorexie - nový společenský fenomén

- Orthorexia nervosa, orthos = správný + orexis = chuť, apetit
- ortorexii poprvé definoval lékař Steven Bratman z Colorada v roce 1997 a popsal ve své knize Healthfood Junkies – Fanatici zdravé výživy
- častější výskyt u osob:
  - s vyšší inteligencí a z vyšších socioekonomických vrstev
  - vitariánů, frutariánů, veganů, vyznavačů raw stravy
- rizikové faktory: tendence k perfekcionismu, úzkostlivá povaha nebo nutkavé kontrolování věcí (OCD)
- orthorexie dlouho vypadá jako zdravý životní styl
- rizikové profese: nutriční terapeuti, lékaři, profesionální umělci, sportovci, operní pěvci, baletky..

Orthorexie - příznaky

- Eliminace potravin uměle hnojených, geneticky modifikovaných, ošetřovaných pesticidy, chemicky konzervovaných a barvených, masa, tuků, cukrů, lepku...
- seznam povolených potravin se stále zužuje, dotyčný se zajímá, kdo je vyrobil, zda dodržel dobu sklizně a postupy, zda potraviny např. nekontaminoval znečištěný vzduch - strach z otravy atd.
- obsesivní zabývání se zdravou stravou - přehnaná emoční úzkost při výběru potravin
- porušováním vlastních stravovacích návyků dochází k rozvoji úzkosti, strachu z nemoci nebo k nepříjemným pocitům
- přísná omezení - stravovací zásady, které postupně vedou k omezení konzumace většiny potravin
- omezení často vedou jak k úplnému půstu (hladovění), tak k upřednostňování jednoho konkrétního druhu potravin (například zeleninových šťáv či zdravých nápojů typu smoothie) anebo k nadměrné závislosti na detoxikačních dietách a kúrách
- **Drunkorexie** - opakované redukování příjmu potravy s cílem snížit příjem kalorií a dovolit si tak pít více alkoholu
- tato posedlost vychází z faktu, že alkohol, zejména tvrdý, je poměrně kalorický, opět tu hraje hlavní roli nespokojenost se svou postavou a úzkost z přibírání na váze

Bigorexie

- Též Adonisův komplex, anorexie naruby (reverse anorexia), muscle dysmorphia
- značí zkreslené vnímání vlastního těla, abnormální stravovací návyky a neustálé myšlení na vlastní tělo, především na velikost svalstva
- zahrnuje také zneužívání anabolických steroidů (zdravotní riziko - poškození jater, srdce, slinivky břišní) pro větší růst svalstva a každodenní několikahodinové posilování
- osoby vykazující známky bigorexie můžeme nalézt ve fitness centrech, ale i mezi vrcholovými sportovci, jedná se převážně o jedince, kteří jsou nespokojeni sami se sebou
- negativním aspektem je přílišné množství přijímané stravy sloužící k tvorbě svaloviny - zátěž na klouby a kosti
- Bigorexie ČT : <https://www.facebook.com/watch/?v=10156282775914009>

Bigorexie

- Jak poznat osoby trpící bigorexií?
- trénink je pro ně nejdůležitější, všechny ostatní aktivity jsou mu podřízené, ať už se jedná o práci nebo o rodinu
- nedostatečná sebedůvěra, tendence se podceňovat
- nevnímání limitů - ani např. zdravotní problémy je neodradí od toho, aby si šli zacvičit, cvičení je nadřazeno nad všechny aktivity
- v případě, že není v situaci, kdy by mohl vykonávat pravidelné cvičení na které je zvyklý, dostává se pocit úzkosti, deprese až agresivity
- nadužívání preparátů pro růst svalů
- úzkostlivé hlídání si jídelníčku, který obsahuje zejména proteiny a tuk
- těžké vyjádření pocitů, velmi obtížně navazují vztah mimo posilovnu
- pocit samoty a nesounáležitosti, touha po síle a moci

Zdroje textu a obrázků:

- J. PRAŠKO, K. LÁTALOVÁ, A. TICHÁČKOVÁ, L. STÁRKOVÁ. Klinická psychiatrie, 2011, ISBN: 978-80-87323-00-7
- H. Papežová. Anorexia nervosa, 2000, ISBN 85121-32-8
- F.D. Krch. Mentální anorexie, 2010, ISBN 978-80-7367-807-4
- <https://www.dotyk.cz/magazin/sisi-dusevni-porucha-nemoc-20210715.html>
- <https://www.pediatriepropraxi.cz/pdfs/ped/2002/03/02.pdf>
- https://www.vimcojim.cz/magazin/clanky/o-zdravi/Fandime-zdravi---Poruchy-prijmu-potravy_s10012x10544.html
- <https://www.verywellmind.com/what-is-pica-5114566>
- https://www.tyden.cz/rubriky/relax/moda-a-styl/video-ideal-zenske-kрасy-napric-historii_331794.html
- <https://www.nzjp.cz/clanek/706-zachvatovite-prejidani-zakladni-informace>
- <https://psychiatrie.lf1.cuni.cz/file/6074/uhlikova-detska-a-dorostova-psychiatrie.pdf>
- <https://www.novinky.cz/zena/zdravi/clanek/myslenky-anorekticek-jidlo-vzhled-i-smrt-192979>
- <https://video.aktualne.cz/dvtv/nejedla-jsem-pet-dni-v-kuse-nemoc-ovladla-cely-muj-zivot-rik/r~9b4d266e862911eaa25cac1f6b220ee8/>
- <https://www.verywellmind.com/signs-and-symptoms-of-bulimia-in-teens-2609258>
- <https://www.psychiatriepropraxi.cz/pdfs/psy/2009/03/02.pdf>
- <https://sancedetem.cz/poruchy-prijmu-potravy-u-deti-dospivajicich>
- http://cspsychiatr.cz/dwnld/CSP_2007_6_291_296.pdf
- <https://www.stob.cz/cs/zdravotni-rizika-a-komplikace-obezy>
- <https://www.idealni.cz/clanek/ortorexie-bigorexie-drunkorexie/>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Minnesota_Starvation_Experiment
- <https://eatingdisorders.dukehealth.org/education/resources/starvation-experiment>
- <https://www.fnbrno.cz/co-presne-znamena-ortorexie/t6052>